

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 9, 2011

[Назад](#)[Головна](#)

УДК 331.5.024.52

О. М. Левченко,
д.е.н., доц., декан факультету економіки та менеджменту
Кіровоградського національного технічного університету
А. В. Янішевська,
аспірант Кіровоградського національного технічного університету

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОТРЕБИ В КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРАХ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У статті розроблено методику прогнозування потреби в кваліфікованих кадрах на регіональному ринку праці. Наведено алгоритм побудови методики середньострокового прогнозування потреби в кваліфікованих кадрах.

Annotation. The article introduces the methodology of forecasting demand for skilled workers in regional labor market; gives an algorithm for constructing methods of medium-term forecasting demand for skilled workers

Ключові слова: безробіття, зайнятість, кваліфіковані кадри, молодь, освіта, потреба, працевлаштування, прогнозування, продуктивність праці, регіональний ринок праці, робоче місце.

Вступ

Прогнозування є одним із найскладніших завдань управлінської діяльності, сполучною ланкою між теорією і господарською практикою, основою формування державної соціально-економічної політики. Кожен прогноз ґрунтується на об'єктивних закономірностях соціально-економічного життя соціуму та стратегічних орієнтирах його розвитку.

Прогнози розвитку регіонального ринку праці є невіддільною ланкою і функцією державного територіального управління, основою соціального проектування і перспективного геопросторового планування трудовідтворювальних процесів. Головна мета їх складання – обґрунтування вибору найраціональнішої стратегії розвитку регіональної соціально-економічної системи на майбутнє, забезпечення їй найвищих результатів адаптованості до ринкових умов функціонування [1; с.126-165].

Аналіз останніх наукових досліджень

Дослідженням питань прогнозування ринку праці займалися багато вітчизняних та зарубіжних учених, а саме розробкою методики прогнозування попиту та пропозиції на робочу силу займалася Г.І. Купалова [2]; Г.В. Присенко та Є.І. Равікович [3] у своїх працях визначили міжгалузевий баланс у трудовому вираженні; І.І.Лукінов, О.О.Бакаєв та Г.В.Бондаренко [4] приділяли увагу макропрогнозуванню зайнятих і безробітних, Г.А. Мохамед [5] розробив методику прогнозу чисельності персоналу та ін.

Постановка завдання

Метою даної статті є алгоритм побудови методики прогнозування потреби в кваліфікованих кадрах на регіональному ринку праці.

Результати

Для оцінки структури професійної підготовки в освітніх установах регіону з позиції відповідності структурі перспективної затребуваності робочих місць в економіці області та збалансованості попиту і пропозиції на регіональному ринку праці Важливим та актуальним є побудова методики прогнозування потреби в кваліфікованих кадрах на регіональному ринку праці.

Даний алгоритм можна представити у вигляді рис. 1.

На I етапі, перш за все, для визначення тенденцій розвитку економіки регіону та отримання прогнозованих значень потреби в кваліфікованих кадрах, доцільно здійснити аналіз тенденцій зміни ВДВ за 3-5 років, як основного показника розвитку економіки і розрахувати показник співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення та індекси його зміни за аналізований період по видам економічної діяльності (ВЕД) на підставі фактичних даних статистики досліджуваного регіону. У нашому дослідженні доцільно взяти для аналізу саме показник ВДВ, оскільки він використовується для відображення ситуації за видами економічної діяльності в регіоні, тоді як ВРП відображає розвиток регіону загалом.

Показник співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення за видами економічної діяльності пропонуємо розраховувати як відношення ВДВ i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t), до кількості зайнятих i -ого виду економічної діяльності в періоді, для якого проводиться розрахунок (t):

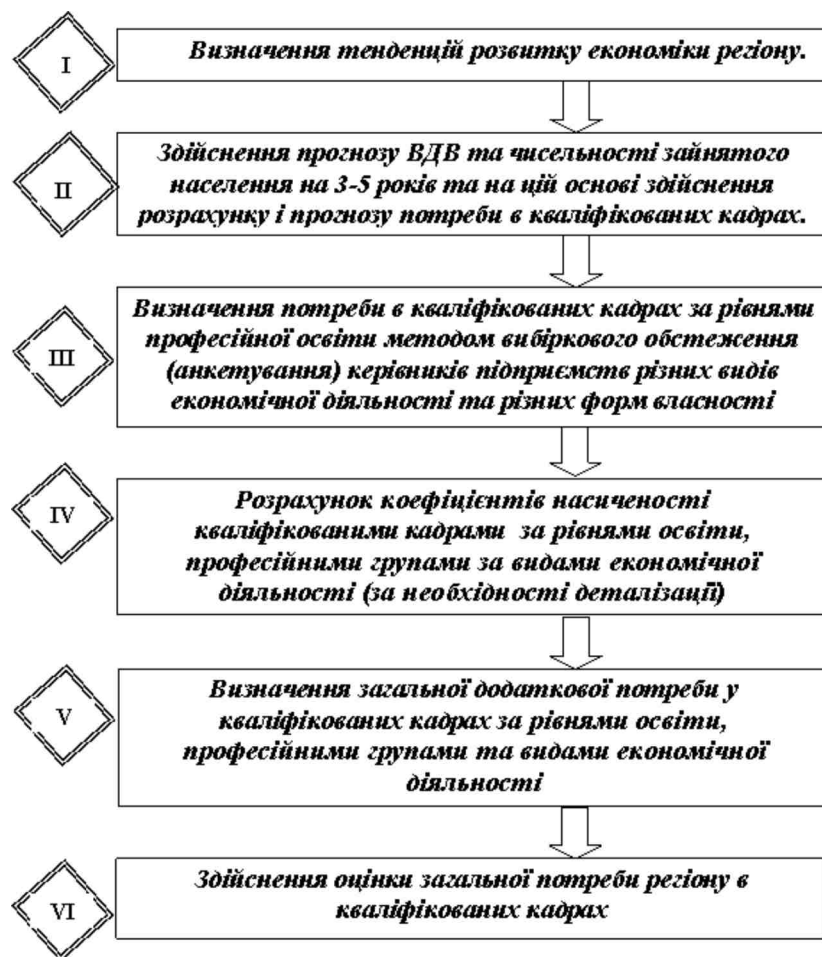

Рис. 1. Схема побудови методики середньострокового прогнозування потреби в кваліфікованих кадрах на регіональному ринку праці

$$\Pi_{ВДВ(t)/ЧЗ(t)}^i = \frac{ВДВ_t^i}{ЧЗ_t^i}, \quad (1.1)$$

де $\Pi_{ВДВ(t)/ЧЗ(t)}^i$ – показник співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності;

$ВДВ_t^i$ – валова додана вартість i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах;

$ЧЗ_t^i$ – чисельність зайнятих i -ого виду економічної діяльності;

t – період, для якого проводиться розрахунок.

Потім, на базі абсолютних показників розраховуються відносні показники, що характеризують зміну ВДВ та співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності в часі.

Індекс ВДВ визначається як відношення ВДВ i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t), до ВДВ i -ого виду економічної діяльності в попередньому періоді ($t-1$).

$$I_{ВДВ_t}^i = \frac{ВДВ_t^i}{ВДВ_{t-1}^i}, \quad (1.2)$$

де $I_{ВДВ_t}^i$ – індекс ВДВ i -ого виду економічної діяльності в постійних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t);

$ВДВ_t^i$ – ВДВ i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t);

$ВДВ_{t-1}^i$ – ВДВ i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах у попередньому періоді ($t-1$).

Індекс показника співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності визначається як відношення показника співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності в постійних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t), до показника співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності в попередньому періоді ($t-1$).

$$\Pi_{ВДВ(t)/ЧЗ(t)}^i = \frac{\Pi_{ВДВ(t)/ЧЗ(t)}^i}{\Pi_{ВДВ(t)/ЧЗ(t)}^i}, \quad (1.3)$$

де $\Pi_{ВДВ(t)/ЧЗ(t)}^i$ – індекс показника співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності в постійних цінах у

періоді, для якого проводиться розрахунок (t);

$$\Pi_{ВДВ}(t)/\Psi(t)_t$$

показник співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності в постійних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t);

$$\Pi_{ВДВ}(t)/\Psi(t)_{t-1}$$

показник співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення i -ого виду економічної діяльності в постійних цінах у попередньому періоді ($t-1$).

На II етапі на підставі проаналізованих ретроспективних даних статистики регіону, необхідно виконати прогноз ВДВ та прогноз продуктивності праці на 3-5 наступних років, шляхом трендового аналізу та на цій основі здійснення розрахунку і прогнозу потреби в кваліфікованих кадрах.

Використовуючи прогнозні значення росту ВДВ та його співвідношення до чисельності зайнятих за видами економічної діяльності на період за 3-5 років можна спрогнозувати й потребу в кваліфікованих кадрах, як співвідношення:

$$\Psi_{Z_z}(t+1) = \sum_{z_1}^{z_i} \frac{ВДВ_{z_z}(t+1)}{\Pi\Pi\Pi_{z_z}(t+1)} \quad (1.4)$$

де $\Psi_{Z_z}(t+1)$ – прогноз чисельності персоналу на рік ($t+1$);

$ВДВ_{z_z}(t+1)$ – прогноз ВДВ по i -му ВЕД на рік ($t+1$);

$\Pi\Pi\Pi_{z_z}(t+1)$ – прогноз показника співвідношення ВДВ та чисельності зайнятого населення по i -му ВЕД на рік ($t+1$);

$z_1 \dots z_i$ – кількість видів економічної діяльності [6].

На III етапі доцільно здійснити визначення потреби в кваліфікованих кадрах за рівнями професійної освіти та кваліфікації методом вибіркового обстеження (анкетування) керівників підприємств різних видів економічної діяльності та різних форм власності.

На даному етапі здійснюється аналіз питомої ваги фахівців за рівнями освіти (базова загально-середня освіта; повна загально-середня освіта; неповна вища освіта; базова вища освіта; повна вища освіта) за досліджуваний період за даними статистичних звітів Головного управління статистики в регіоні. Наприклад, для працюючих з повною вищою освітою даний коефіцієнт визначатиметься як співвідношення чисельності працюючих з повною вищою освітою до загальної чисельності зайнятих. Для решти освітніх рівнів зазначені коефіцієнти визначаються аналогічно. Потім здійснюється екстраполяція визначених тенденцій на перспективу (період 1-3 років).

IV етап нашої методики присвячений розрахунку коефіцієнтів насиченості кваліфікованими кадрами за рівнями освіти, спеціальностями та видами економічної діяльності. Даний розрахунок проводиться за наступним алгоритмом:

1. *Визначення загального коефіцієнту насичення кваліфікованими кадрами.* При аналізі забезпеченості економіки кваліфікованими кадрами використовуються такі показники, як: коефіцієнт насиченості, коефіцієнт додаткової насиченості фахівцями і функція додаткової потреби у кваліфікованих кадрах.

В якості коефіцієнта насиченості кваліфікованими кадрами візьмемо відношення кількості фахівців до загальної чисельності зайнятих у виробництві (в момент часу t):

$$K_n(t) = \Psi_{\text{фах}}(t) / \Psi_{Z_z}(t), \quad (1.5)$$

де: $K_n(t)$ – коефіцієнт насиченості кваліфікованих кадрів в момент часу t ;

$$\Psi_{\text{фах}}$$

– кількість кваліфікованих кадрів, зайнятих у виробництві в момент часу t ;

$$\Psi_{Z_z}(t)$$

– загальна чисельність зайнятих у виробництві в момент часу t .

2. *Визначення загальної потреби в кваліфікованих кадрах у розрізі освітньо-кваліфікаційних рівнів, професійних груп та видів економічної діяльності.* Для розрахунку прогнозу потреби в кваліфікованих кадрах необхідно враховувати у якості основних складових освітньо-кваліфікаційні рівні, професійні групи та види економічної діяльності. Тоді результати прогнозу потреби на робочу силу у межах регіону доцільно представити через коефіцієнти насиченості фахівців у розрізі цих основних складових у вигляді формули:

$$\Psi_{XYZ} = \sum_{X=1}^{X=5} \sum_{Y=1}^{Y=28} \sum_{Z=1}^{Z_i} K_{XYZ}, \quad (1.6)$$

де: Ψ_{XYZ} – загальна потреба у кваліфікованих кадрах, виражена через визначення коефіцієнтів насиченості фахівців у розрізі освітньо-кваліфікаційних рівнів, професійних груп та видів економічної діяльності.

K_{XYZ} – коефіцієнти насиченості фахівців за рівнями освіти, професійними групами та видами економічної діяльності;

X_1 – потреба у фахівцях з повною вищою освітою; X_2 – з базовою вищою освітою; X_3 – з неповною вищою освітою; X_4 – з середньою спеціальною освітою; X_5 – з базовою середньою або без вимог щодо наявності освіти;

$Y_1 \dots Y_{28}$ – відповідні види професій, які, за необхідності, можуть бути об'єднані у більш укрупнені групи;

$Z_1 \dots Z_i$ – відповідні види економічної діяльності (промисловість, сільське господарство, будівництво та ін.), кількість яких може варіюватися від рівня деталізації розрахунків.

3. *Визначення коефіцієнтів насиченості кваліфікованими кадрами за рівнями освіти* за формулою:

$$K_n_X = \frac{\sum_{X=1}^{X=5} \Psi_{Z_z}_X}{\Psi_{Z_z}_{\text{заг}}}, \quad (1.7)$$

де: K_n_X – коефіцієнт насиченості кваліфікованими кадрами за рівнями освіти;

$$\sum_{X=1}^{X=5}$$

$$\Psi_{Z_z}_X$$

– чисельність зайнятих фахівців за кожним рівнем освіти, де: X_1 – потреба у фахівцях з повною вищою освітою; X_2 – з базовою вищою освітою; X_3 – з неповною вищою освітою; X_4 – з середньою спеціальною освітою; X_5 – з базовою середньою або без вимог щодо наявності освіти;

$$\Psi_{Z_z}_{\text{заг}}$$

– загальна чисельність зайнятих.

4. Визначення коефіцієнту насиченості кваліфікованими кадрами за професійними групами (спеціальностями) за наступною формулою:

$$Kn_Y = \frac{\sum_{Y=1}^{Y=28} \text{ЧЗ}_Y}{\text{ЧЗ}_{\text{заг}}}, \quad (1.8)$$

де: Kn_Y - коефіцієнт насиченості кваліфікованими кадрами за спеціальностями;

$$\sum_{Y=1}^{Y=28} \text{ЧЗ}_Y$$

- чисельність зайнятих фахівців за кожною спеціальністю, де $Y_1 \dots Y_{28}$ - відповідні види професій, які, за необхідності, можуть бути об'єднані у більш укрупнені групи;

5. Визначення коефіцієнту насиченості кваліфікованими кадрами за видами економічної діяльності:

$$Kn_Z = \frac{\sum_{Z_1}^{Z_i} \text{ЧЗ}_Z}{\text{ЧЗ}_{\text{заг}}}, \quad (1.8)$$

де: Kn_Z - коефіцієнт насиченості кваліфікованими кадрами за видами економічної діяльності;

$$\sum_{Z_1}^{Z_i} \text{ЧЗ}_Z$$

- чисельність зайнятих фахівців за кожним ВЕД, де $Z_1 \dots Z_i$ - відповідні види економічної діяльності (промисловість, сільське господарство, будівництво та ін.), кількість яких може варіюватися від рівня деталізації розрахунків.

6. Розрахунок коефіцієнту насиченості кваліфікованими кадрами за рівнями освіти по ВЕД:

$$Kn_Z^X = \frac{\sum_{X_1; Z_1}^{X_5; Z_i} \text{ЧЗ}_Z^X}{\text{ЧЗ}_{\text{заг}}^Z}, \quad (1.9)$$

де: Kn_Z^X - коефіцієнт насиченості кваліфікованими кадрами за рівнями освіти по ВЕД;

$$\sum_{X_1; Z_1}^{X_5; Z_i} \text{ЧЗ}_Z^X$$

- чисельність зайнятих фахівців за кожним рівнем освіти по кожному ВЕД;

$\text{ЧЗ}_{\text{заг}}^Z$ - загальна чисельність зайнятих по кожному ВЕД.

7. Розрахунок коефіцієнту насиченості кваліфікованими кадрами за професійними групами по ВЕД:

$$Kn_Z^Y = \frac{\sum_{Y_1; Z_1}^{Y_{28}; Z_i} \text{ЧЗ}_Z^Y}{\text{ЧЗ}_{\text{заг}}^Z}, \quad (1.10)$$

де: Kn_Z^Y - коефіцієнт насиченості кваліфікованими кадрами за професійними групами по ВЕД;

$$\sum_{Y_1; Z_1}^{Y_{28}; Z_i} \text{ЧЗ}_Z^Y$$

- чисельність зайнятих фахівців за спеціальностями по кожному ВЕД;

$\text{ЧЗ}_{\text{заг}}^Z$ - загальна чисельність зайнятих по кожному ВЕД.

На V етапі здійснюємо визначення загальної додаткової потреби у кваліфікованих кадрах та за видами економічної діяльності, яка розраховується за наступною формулою:

$$Dn_{\text{заг}} = Dn_{\text{ЧЗ}_{\text{р.в.}}} + Dn_{\text{ЧЗ}_{\text{в.з.н.з.}}} + Dn_{\text{зам.практ.}}, \quad (1.11)$$

де: $Dn_{\text{заг}}$ - загальна додаткова потреба у кваліфікованих кадрах;

$Dn_{\text{ЧЗ}_{\text{р.в.}}}$ - додаткова потреба у кваліфікованих кадрах на розвиток виробництва;

$Dn_{\text{ЧЗ}_{\text{в.з.н.з.}}}$ - додаткова потреба у кваліфікованих кадрах на відшкодування природного вибуття кваліфікованих кадрів;

$Dn_{\text{зам.практ.}}$ - додаткова потреба у кваліфікованих кадрах для часткової заміни практиків.

VI етап включає в себе здійснення оцінки загальної потреби регіону в кваліфікованих кадрах на основі збільшення кількості робочих місць та пов'язана з вибуттям зайнятого населення з ринку праці протягом періоду часу.

Для того, щоб оцінити загальну потребу регіону в кадрах ($\text{ЧЗ}_{\text{заг.рег}}$), необхідно визначити суму загальної потреби в кваліфікованих кадрах та загальної додаткової потреби в кваліфікованих кадрах:

$$\text{ЧЗ}_{\text{заг.рег}}(t) = \text{ЧЗ}_{\text{заг.}}(t) + Dn_{\text{заг}}(t), \quad (1.12)$$

де: $\text{ЧЗ}_{\text{заг.}}(t)$ - загальна потреба в кваліфікованих кадрах, визначена на основі розрахунків потреб у кваліфікованих кадрах за рівнями освіти,

професійними групами та видами економічної діяльності для періоду часу t ;

$Dn_{\text{заг}}(t)$ - загальна додаткова потреба в кваліфікованих кадрах, визначена на основі розрахунків додаткових потреб у кваліфікованих кадрах на розвиток виробництва, на відшкодування природного вибуття кваліфікованих кадрів та для часткової заміни практиків.

Висновки

Дана методика прогнозування була розроблена для регіонів різного рівня соціально-економічного розвитку та може бути використана для покращення ситуації на регіональному ринку праці, за рахунок визначення потреби регіону в молодих фахівцях за різними видами економічної діяльності, за рівнями освіти та кваліфікації, що спричинить позитивний вплив на збалансування попиту та пропозиції на регіональному ринку праці та зайнятість молоді в регіоні загалом.

Література

1. Шитикова Н. Зростає конкуренція між українськими приватними і державними ВНЗ. Чи допоможе це вітчизняній вищій освіті зменшити відставання від запитів ринку праці? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fri.net.ua/node/891>.
2. Гамаль Абдулгалфур Мохамед. Управление персоналом в условиях развития рыночных отношений. – Дис. канд. экон. наук: 08.06.01 / Донецкий гос. ун-т экономики и торговли им. Г.Туган-Барановского. – Донецк, 2002. – 199 с.
3. Купалова Г.І. Ринок робочої сили в аграрному секторі економіки України (теоретичні та практичні проблеми) / Г.І. Купалова. – Київ: ІАЕ, 1995. – 234 с.
4. Лукінов І. Про систему моделей регіонального прогнозування в умовах перехідної економіки // Лукінов І., Бакаєв О., Бондаренко Г. // Регіональна економіка. – Львів, ІРД НАНУ, 1997. – №3. – С. 18.
5. Присенко Г.В. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. посіб. / Присенко Г.В., Равікович Є.І. – К.: КНЕУ, 2005. – 378 с.
6. Методичні рекомендації щодо визначення потреби у фахівцях з повною вищою освітою / Практично-методичне видання / Уклад. НДІ праці і зайнятості населення Мінпраці та НАН України // [Т. Кір'ян, В. Савченко, Л. Колешня та ін.]. – К.: „Соцінформ”, 2004. – 43 с.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"